

پشت صحنه امضای توافقنامه میان عراق و عربستان

عراق و عربستان توافقنامه تاسیس شورای هماهنگی بین دو کشور را امضا کردند.

به گزارش آران نیوز: توافقنامه تاسیس شورای هماهنگی در نشست با حضور سلمان بن عبدالعزیز حاکم عربستان و حیدر العبادی نخست وزیر عراق و رکس تیلرسون، وزیر امور خارجه آمریکا امضا شد.

روابط عراق و عربستان

عربستان سعودی از سال 1991 (1369) و در پی اشغال کویت به دست رژیم بعث عراق، روابط دیپلماتیک خود را با بغداد قطع و سفارت خود در عراق را تعطیل کرد. بعد از فروپاشی رژیم بعث عراق هم در دو دوره نخست وزیر نوری مالکی، روابط دو کشور سرد و غیر دیپلماتیک بود.

دولت نوری مالکی همواره رژیم سعودی را یکی از حامیان منطقه‌ای بازماندگان رژیم بعث عراق و جریان‌های افراطی القاعده و بعدها داعش در عراق می‌دانست، و ریاض هم دولت نوری مالکی را به اتخاذ سیاست‌های مذهبی و اعمال فشار بر اقلیت‌های قومی و فرقه‌ای متهم می‌کرد.

اما با آغاز دوران نخست وزیری حیدر العبادی شرایط تازه‌ای در روابط بغداد با ریاض آغاز شد، و به رغم اختلافات دو طرف شرایط تازه‌ای برای آغاز همکاری‌های دو جانبه فراهم شد.

در این چارچوب سفارت عربستان در عراق بعد از ۲۵ سال تعطیلی در دی ماه 1394 (ژانویه سال 2014) بازگشایی شد. با این حال مناسبات دو کشور در این سال‌ها همچنان محدود بود و تحت تاثیر اختلاف‌ها در موضوع مبارزه با تروریسم و حمایت عربستان از جریان‌های افراطی و تکفیری در داخل عراق قرار داشت.

با این حال تحلیل‌گران از سفر خردادماه گذشته نخست وزیر عراق به ریاض به عنوان سرفصل تازه‌ای در مناسبات دوجانبه یاد می‌کنند. پس از این سفر بود که هیات وزیران عربستان در نیمه ماه اوت گذشته (اواخر مرداد ماه) توافقنامه تاسیس شورای هماهنگی عربستان و عراق را با هدف توسعه مناسبات فرهنگی، راهبردی و سرمایه‌گذاری میان دو کشور تصویب کرد.

عربستان علاوه بر احیای مناسبات رسمی با دولت عراق روابط غیر رسمی و مستقیمی هم با جریان‌ها و شخصیت‌های مختلف در عراق برقرار کرده و تلاش کرده است، به موازات روابط بین دولت‌ها از نفوذ بر اقلیت‌های قومی، سیاسی و مذهبی در عراق برای پیشبرد اهداف و منافع خود در مناسبات با عراق بهره بگیرد.

ارتباط با اقلیت‌های سنی در عراق مثل جبهه گفتگوی ملی به رهبری صالح مطلق و ارتباط نزدیک ریاض با بخشی از جریان‌های شیعی سکولار نظیر جنبش وفاق ملی به ریاست ایاد علاوی بخشی از برنامه‌های عربستان برای تاثیرگذاری بر تحولات داخلی در عراق است. سران این دو حزب در سال 2009 با هم ادغام شده و حزب جنبش ملی عراق را تاسیس کردند.

در همین چارچوب ولیعهد عربستان در مرداد ماه گذشته مقتدی صدر، رئیس جریان شیعی صدر در عراق را به ریاض دعوت کرد. سفری که با تحلیل‌ها و حاشیه‌های زیادی همراه شد.

دولت عربستان در سال‌های گذشته با برقراری ارتباطات مستقیم با اقلیم کردستان عراق تلاش کرد، بر نوع مناسبات اقلیم با عراق تاثیرگذار باشد.

با این حال دولت حیدر العبادی تلاش کرد به جای تکیه بر رویکردهای منفی عربستان در عراق، شرایط را برای کاهش فاصله دیپلماتیک میان دو کشور فراهم کند، و از این طریق مقامات سعودی را به جای بازیگری منفی در تحولات عراق به گفتگو، مذاکره و تعامل در کاهش اختلافات و افزایش نقاط اشتراکات در همکاری‌ها سوق دهد.

رویکرد مثبت دولت عراق در تعامل با عربستان سرانجام به توافق برای تاسیس شورای هماهنگی دو کشور در سفر اخیر حیدر العبادی منجر شد. مطابق این توافق بناسبت دولت‌های عربستان و عراق فاز تازه‌ای از همکاری‌ها در زمینه امنیتی، اقتصادی و فرهنگی را آغاز کنند.

توافق عراق و عربستان با حضور نماینده آمریکا

شاید یکی از مهمترین نکات مربوط به امضای توافقنامه تاسیس شورای هماهنگی میان عراق و عربستان، حضور رکس تیلرسون، وزیر امور خارجه آمریکا باشد. این اتفاق حاکی از نقش محوری آمریکا در کاهش تنش میان ریاض و بغداد است.

قرار دادن این اتفاق در کنار برنامه‌های سفر جنجالی 5 ماه پیش دونالد ترامپ رئیس جمهوری آمریکا به عربستان نشان می‌دهد که یکی از اهداف قطعی ریاض و واشنگتن در فرایند احیای روابط عراق و عربستان، دور کردن بغداد از محور مقاومت و تاثیرگذاری منفی بر روابط راهبردی ایران و عراق است.

به عبارت دیگر واشنگتن و ریاض در ادامه رویای ناتوی عربی و تقویت جبهه سعودی در منطقه این بار به سراغ بغداد رفتند، تا از ظرفیت‌های ویژه عراق برای تثبیت منافع منطقه‌ای خود بهره بگیرند.

در همین چارچوب وزیر خارجه آمریکا در حاشیه نشست شورای هماهنگی ریاض و بغداد، خواستار تشکیل جبهه واحد عربستان - عراق علیه ایران شد.

«رکس تیلرسون» با مهم توصیف کردن روابط میان بغداد و ریاض، از هدف دولت دونالد ترامپ رئیس جمهور آمریکا در ایجاد

اتحاد میان ریاض و بغداد با هدف تشکیل جبهه ای واحد در برابر تهران سخن گفت.

رسانه‌های غربی و عربی هم حضور تیلرسون در نشست مشترک سران عربستان و عراق را تلاش تازه آمریکا برای جدا کردن عراق از محور ایران ارزیابی کردند.

تارنمای رسانه‌ای المانیتور در این باره نوشت: حضور وزیر امور خارجه آمریکا در نشست شورای هماهنگی عربستان و عراق اقدامی در جهت گسترش روابط بین عراق و عربستان و بخشی از تلاش‌های آمریکا با هدف جدایی بغداد از ایران و نفوذ غالب ایرانیان است.

المانیتور برای تایید تحلیل خود به سخنان مک مستر، مشاور امنیت ملی ترامپ، در تشریح نگاه آمریکا به عراق اشاره کرد که اخیراً گفت: «در عراق، به راحتی می‌توان حرف زد و به سختی می‌توان عمل کرد. آنچه که دوست داریم در عراق ببینیم عراقی پایدار است که با ایران همسو نیست.»

ذوق زدگی رسانه‌های سعودی نظیر تلویزیون العربیه در القای اتحاد راهبردی عراق با عربستان علیه ایران هم در جای خود قابل بررسی و ارزیابی است. این شبکه تلویزیونی سعودی در بازتاب توافقنامه شورای هماهنگی عربستان و عراق اعلام کرد: این توافق برای جلوگیری از نفوذ هرچه بیشتر ایران در عراق و منطقه است و در راستای سیاست‌های تازه ترامپ علیه ایران انجام شده است.

اهداف عراق از افزایش مناسبات با عربستان

اگرچه ریاض و واشنگتن با برجسته سازی ماهیت ضد ایرانی توافق عربستان و عراق خبر از توافق بزرگ میان ریاض و بغداد داده‌اند، اما سخنان نخست وزیر عراق نشان از حکایت دیگری دارد.

حیدر العبادی در مراسم امضای توافقنامه شورای هماهنگی با عربستان تصریح کرد: عراق با توجه به تجربه سخت و موفق در عبور از خطر تروریسم معتقد است که کشورهای منطقه چالش‌ها و اهداف مشترکی دارند. در نتیجه باید طرحی فراگیر در ابعاد اقتصادی و توسعه ارائه شود تا روابط سیاسی میان کشورها و مردم را براساس اصول درست و دائمی بازسازی کند.

العبادی همچنین پیش از سفر به ریاض از طرحی 5 ماده‌ای برای مقابله با بحران و ناامنی در منطقه پرده برداشت که توجه به محورهای آن در تحلیل نگاه بغداد به مسائل منطقه‌ای کارگشاست.

1- پایان دادن به سیاست‌های مداخله جویانه

2- برقراری ارتباطات مردمی میان کشورهای منطقه با هدف تثبیت روابط سیاسی دولت‌ها

3- توجه به جوانان و امیدآفرینی در میان جوانان با هدف جلوگیری از جذب آنها به سوی شبکه‌های تروریستی

4- تلاش و هماهنگی مشترک کشورها برای توسعه و تحقق صلح و امنیت در منطقه

5- پرهیز از درگیری‌های منطقه‌ای و پرداختن به سرمایه‌گذاری‌های مشترک روی منابع اقتصادی در منطقه

ارزیابی نکات مطرح در طرح 5 ماده‌ای حیدر العبادی حاکی از آن است که وی در سفر به ریاض بیش از هر چیزی در صدد تغییر رویکرد مداخله جویانه، تروریست پرور، و هزینه کرد کلان نظامی و تسلیحاتی از سوی عربستان سعودی است.

به عبارت دیگر نخست وزیر عراق به عنوان بالاترین مقام سیاسی، نظامی و امنیتی در عراق به درستی می‌داند که منبع ناامنی در منطقه مداخلات آمریکا و عربستان است که با حمایت از جریان‌های تروریستی در گستره‌ای از سوریه تا عراق و یمن، بستر ناامنی و تضاد قومی، فرقه‌ای را گسترش داده‌اند.

العبادی با همین رویکرد و نظر به دستاوردهای اخیر کشورش در مقابله با تهدید تروریسم و استقلال طلبی، به عربستان رفته است تا از طریق برقراری ارتباط نزدیک با مقامات سعودی، آنها را از همراهی با جریان‌های تروریستی و تجزیه طلب باز دارد، و ثبات و استقلال و تمامیت ارضی عراق را از رویکردهای مداخله جویانه آمریکا و عربستان مصون نگه دارد.

در این میان الگوی مناسبات نزدیک ملت‌های ایران و عراق و نقش موثر تهران در برقراری ثبات، امنیت و توسعه اقتصادی عراق، الگوی مناسبی است که تاسی از آن به نوعی در طرح 5 ماده‌ای حیدر العبادی، پیش از سفر به ریاض به آن اشاره شده است.

بعلاوه مناسبات راهبردی و همه جانبه دولت‌ها و ملت‌های ایران و عراق در دو دهه گذشته به الگوی موفقی از مناسبات عمیق و راهبردی تبدیل شده است، و تردیدی نیست که تحرکات خصمانه دشمنان دو ملت یارای تاثیر گذاری منفی بر این مناسبات را ندارد.

یوسف اسماعیلی / جام جم آنلاین